СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 209. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 9-го вересня 1939. | No. 209. Jersey City, N. J., Saturday, September 9, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ҐУБЕРНАТОР ЗАКЛИКАЄ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ЗГОДИ

ОЛБАНІ. — Нюйорський ґубернатор Лімен видав до демократичних і републиканських лідерів заклик, щоб вони забули партійні свари й на час війни прийшли до згоди. Війна матиме на Америку великий вплив, говорив ґубернатор, отож американці повинні виступати солідарно і розглядати ріжні суспільні справи не як демократи чи републиканці, тільки просто як американці.

ПРЕЗИДЕНТ СОНДУЄ ҐРУНТ.

ВАШИНҐТОН. — Хоч президент колись обіцяв, що як лиш вибухне війна в Европі, він відразу скличе конґрес, то проте він не спішиться тепер із скликанням, а наперед засягає обережно інформацій про настрій конґресменів. Противники президента кажуть, що президент таки хоче втягнути Америку до війни й тому не хоче скликати конґресу, який далі дуже ворожо наставлений проти участи Америки у війні.

НЕ БУДЕ НОВИХ ПОДАТКІВ.

ВАШИНҐТОН. — В урядових колах є таке переконання, що цього фіскальнього року не буде зросту податків. А то тому, бо обчисляють, що ця війна скоро не закінчиться; в міру того, як вона буде розгортатись, буде зростати в Америці бизнес і в більшій скількості напливатимуть до скарбниці податки.

КОМУНІСТИ В АМЕРИЦІ ДІСТАВАЛИ ГРОШІ З МОСКВИ.

ВАШИНҐТОН. — Комітет Даєса переслухував бувшого секретаря комуністичної партії, Ґитльова, який сказав, що за час його секретарювання, в роках від 1922 до 1929, комуністи в Америці діставали з Москви по 100 до 150 тисяч долярів річно. Крім того Москва присилала гроші на інші цілі, на аґітацію в робітничих юніях, на вибір своїх людей на провідні становища, на ріжні маніфестації та на ґазету „Дейлі Воркер" і т. п. Попереднього дня зізнавав теперішній секретар комуністичної партії, Ерл Бравдер, і той катеґорично заперечив, начеб комуністи в Америці діставали субвенції з Москви. Зате він під допитами признався, що комуністи підчинялись приказам III. Інтернаціоналу в Москві і що їх провідники їздили на фальшиві пашпорти.

ПОСАДНИК ЛЯ ҐВАРДІЯ ПРОТИ ЗРОСТУ ЦІН.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія видав осторогу склепам перед зростом цін на цукор, сало, муку, мясо й інші споживчі продукти, кажучи, що власті будуть потягати до відповідальности тих, що шрубують неоправдано ціни. Бо причин до зросту цін нема жадних. Нині Америка є аж надто засоблена ріжними споживчими продуктами. Ля Ґвардія апелював також до покупців, головно до жінок, щоб вони не накопичували в себе великих скількостей згаданих продуктів, бо власне їх гарячкові закупна причиняються також до зросту цін.

КАНАДА В СТАНІ ВІЙНИ.

ОТАВА. — Канадійський ґенералний ґубернатор, лорд Твідсмур, у парляменті заявив, що Канада знаходиться в стані війни. В той спосіб Канада формально приступила до бльоку воюючих держав. Ця формальна заява матиме далекойдуче значіння.

ВАШИНҐТОН. — В урядових колах є такої думки, що в найближчім часі американський уряд простягне ембарґо на вивіз воєнних продуктів і на Канаду, а то тому, що вона офіційно приступила до війни.

ДЕЛЕҐАТИ „ПАКС РОМАНА" ЗАСТРЯГЛИ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Представник вашингтонського католицького університету, Едвард Кичнер, заявив, що 157 із 217 чужинецьких делеґатів, що приїхали до Вашинґтону на конґрес „Пакс Романа", готові тут застрягнути на неозначений час, через вибух війни в Европі. Як відомо, серед тих делеґатів є теж два українці з західніх українських земель.

ЇДУТЬ КОРАБЛІ ПО АМЕРИКАНЦІВ В ЕВРОПІ.

ВАШИНҐТОН. — Американський уряд вислав чергових кілька кораблів до Европи, щоб привезти до Америки тисячі американців, які бояться всідати на кораблі воюючих країв. Ті американці скупчилися в портах невтральних европейських країв.

ГРОШЕВІ ПОСИЛКИ ДО ВОЄННИХ КРАЇВ ДОЗВОЛЕНІ.

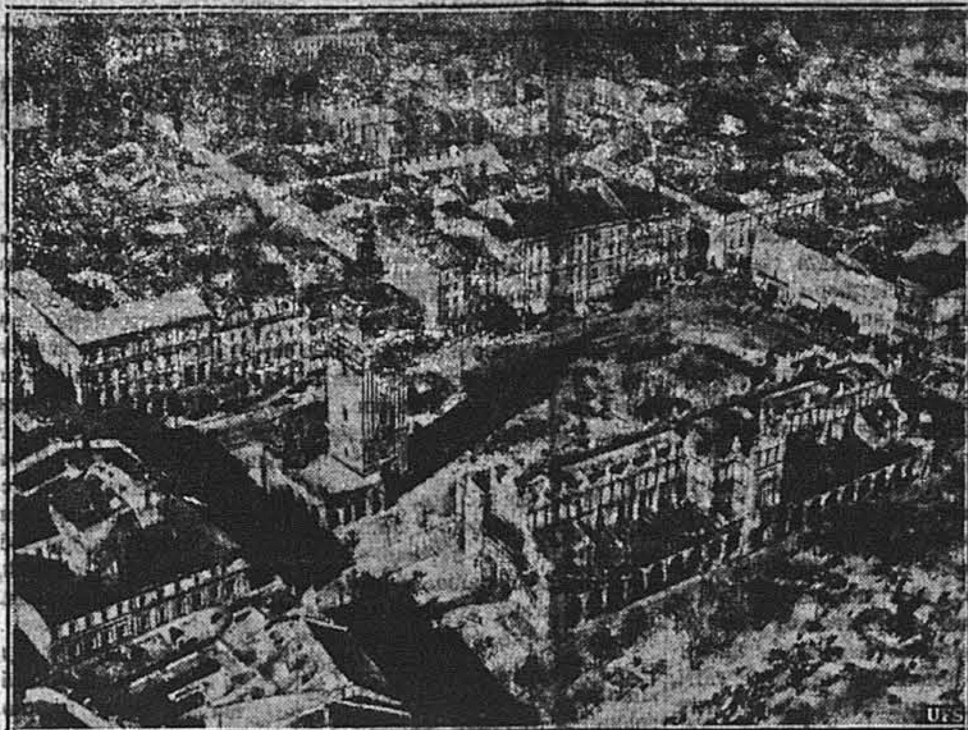
ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт заявив, що посилки до воюючих країв є дозволені, але вони мусять мати мировий характер.

ЗАГРОЗА МОРЯЦЬКОГО СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Моряки погрожують страйком, коли компанії не піднесуть їм платні, а також не заасекурують їх на випадок якого нещастя. Вони кажуть, що коли ризико плавання по морі внаслідок війни збільшилось, то повинна збільшитись і платня, тимбільше, що компанії підносять ціни на перевіз.

СУДДЯ СОЛОМОН ГАНИТЬ ПОЛІЦІЮ.

БРУКЛИН. — Суддя Соломон увільнив одного жида, Шварца, якого арештувала поліція за те, що підчас одного вуличного мітинґу, на якім бесідник ображав жидів, він відізвався в обороні жидів. Суддя Соломон похвалив за те Шварца, а на адресу посадника Ля Ґвардії і головного комісара поліції, Валентайна, висказав докірливу критику за те, що вони допускають до таких арештів.

Німці здобули „серце Польщі", Краків. На світлині ринок Кракова.

КЛАДУТЬ РУКУ НА НІМЕЦЬКІ ВКЛАДИ.

Внаслідок домагань деяких компаній, що їм німецький уряд винен гроші, власті поклали свою руку на німецькі грошеві вклади в пятьох нюйорських банах. З тих вкладів будуть виплачувати компаніям і особам гроші, що їм винна Німеччина.

НЕ ВБИЛИ ЧЕКІСТИ, ТО РОЗБИШАКИ ВИРУЧИЛИ.

Жінку большевицького театрального директора Всеволода Меєргольда, славну акторку Зинаїду Райх, убили в дикий спосіб розбишаки в її власнім мешканні в Москві 17. липня. Акторку знайдено з 11 ранами від ножа, з повиколюваними очима і перерізаним горлом. Її забрано чимскорше до шпиталю, але чотири години пізніше вона вмерла.

Кілька днів раніше була вістка, що московська тайна поліція була арештувала її з невідомої причини. Її арешт наступив за арештом її чоловіка, якого кілька літ давніше большевики величали як якого божка.

ВТОПИЛОСЯ 4 ДІТЕЙ.

Петро Метлок, 14, Ольга Метлок, 15, і Ірина Метлок, 18 літ, члени одної родини, і Зенон Онишко, 9 літ, всі з Реджайни, потопилися в глибокім місці ріки Бофало. Одіння їх довело до першого сліду і їх тіла знайшли на дні ріки в місці, де звичайно купаються і пливають. Ніхто не був свідком тієї трагедії.

ХАПАВСЯ ПОТЯГУ І ПОГИБ.

Олекса Перепелець, фармер з дистрикту Прісвіл, Саскачеван, хапався потягу, що їхав до Сторджіс і притім нещасно впав під колеса ваґонів, які виїздили з сіенарської площі.

Перепелець погиб на місці, колеса поміняли його руку, потовкли голову і зломили карк. Він відвідав Йорктон, шукаючи лікарської помочі на руку, що була спаралізована вже кілька місяців.

Щоб устійнити його ідентичність, шеф поліції Фенсон з Йорктону поїхав до дистрикту Сторджіс і віднайшов родину Перепелець. Привіз із собою жінку погиблого і двоє дітей, Мері 13 і Ник 15 літ, які пізнали тіло батька.

ЖЕРТВИ ВИБУХУ ПЛЯШКИ З ВАПНОМ.

У Петрові, городенського пов., 15-літній Богдан Онуцький насипав до пляшки негашеного вапна, залив його водою, закоркував пляшку та закопав її в землю. По часі пляшка вибухла та важко поранила Онуцького, 9-літнього Яника і 14-літню Катерину Бенеш.

УМОВО ХВОРИЙ СПАЛИВ ГОСПОДАРСЬКІ ЗАБУДУВАННЯ БАТЬКА.

У Новосілках, перемиського пов., умово хворий Михайло Медвідь на вістку, що його мають вивезти до Кульпаркова, попав у шал і підпалив хату батька. Вогонь швидко поширився на забудування сусіда Василя Олійника і знищив їх до тла. Умово-хворого негайно вивезли до Кульпаркова. Шкоди великі.

ЗНАЙШЛИ БАКЦИЛЬ РЕВМАТИЗМУ.

На медичних нарадах у готелі Вальдорф Асторія в Ню Йорку анґлійський професор Ґрін заявив, що нарешті медичним наукам вдалося відлучити бакциль ревматизму, що викликував також хворобу серця і забирав більше жертв у людях ніж котрий інший бакциль. Відлучивши його від здорових клітин, можна буде його вбивати.

ХАТИ З ПРАСОВАНОЇ СОЛОМИ.

Тепер є такі способи, що можна солому так опрасувати, що можна з неї виробляти дошки. І тепер у Швеції випробовують дошки із спрасованої соломи на будову хат. Проби виказали, що в таких хатах в зимі тепло, а в літі холодно, бо спрасована солома не пропускає крізь себе ані теплоти, ані холоду.

ГРАДОВА БУРЯ.

Над ліським повітом перейшла нагальна градова буря, що наробила багато шкід у рільних господарствах. Потерпіли такі місцевості: Госів, Новосілки, Смільник, Лупків, Воля Міхова, Щербанівка, Криве й ін. В деяких місцевостях упав град величини волоського горіха.

ЖАХЛИВА САМОХОДОВА КАТАСТРОФА.

На гірській автостраді під Ґросґльокнер у Німеччині трапилася жахлива самоходова катастрофа. Автобус із 32-ма пасажирами злетів у пропасть, при чому 11 осіб згинуло на місці, а 21 важко ранених перевезли до лічниці.

ПРОРОЧИЙ СОН.

Сестрі 17-літнього Ернеста Кміти в Савт Бенд, Індіяна, приснилося 13. липня, що її брат утопився. Вона сказала це рано мамі. Трохи пізніше прийшов поліцай до їх дому. Памятаючи сон, мати сама спитала поліцая, чи часом її син не втопився. Поліцай потвердив, що тіло її сина знайдено на дні недалекого озера. Він пішов був там з приятелями купатися.

ХВИЛЮВАННЯ МІЗКУ.

Вже з давен давна люди знали, що мозок так рівномірно хвилює, як от серце бється, бо могли це спостерегти, поглянувши на голову малої дитини — в те місце, де то мозок не покрився кістю. А недавно вчені дослідили, що мозок має й електричне хвилювання. А ще дальше спостережено, що в здорової людини мозок хвилює рівномірно, а в хворої нерівномірно. Та найцікавіше те, що й кожна думка проявляється як трошки зідмінне хвилювання електричне в мізку.

Коли до мізку не доходить подостатком кисня, а це стається, як людина дуже мілко віддихає, то хвилювання мізку стає нерівномірне, і тоді людині стає тяжко ясно думати.

ДЕ ТАЙНА СИЛА ЛЮДИНИ?

Про те, що людина має, або може мати сполуку з вищого роду життям, тобто з духовим життям, говорять багато старинні фільософи Індії. Є й тепер тут та там одиниці, що мають силу бачити й відчувати на віддаль. Здогадуються, що ота таємна сила людини міститься у шишковій валозі мізку, та вчені ще не можуть ані заперечити, ані потвердити такого здогаду, бо й самі майже нічого не знають про чинности шишкової залози.

ПОГОЛОСКА ПРО ПЛЯН ВІДРОДЖЕННЯ ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКОЇ РЕПУБЛИКИ

БАЗИЛІЯ (Швайцарія). — Агенція Гаваса подає за часописом „Базілер Нахріхтен", що з хвилиною, як німецькі війська ввійдуть на територію східньої Галичини, буде проклямована Західньо-Українська Републиканська Република. Станеться це тому, щоб запобігти евентуальному прилученню тих земель до Совєтів. Оту поголоску передали польські ґазети в Америці.

НІМЕЧЧИНА ЗАПРОПОНУЄ ЗАМИРЕННЯ.

БЕРЛІН. — Німецька преса пише дуже обережно про Францію й Англію. Німецьке командування видало приказ, щоб нічим не провокувати французів і англійців. Крім того у воєнних комунікатах є завжди щось, що є похвалою для польського війська і його хоробрости. З цього, що пишеться виходилоб, що Польщі бракує тільки добре вишколених по військовому офіцирів і розумного проводу. В останнім комунікаті підкреслено хоробрість польської кавалерії, що боролась на Поморю. Це та дивізія, що складається з синів польських шляхтичів. Але й тут додається, що кров була пролита марно, бо атаки кавалерії були хоробрим, але безцільним воєнним рухом. Висказано також велике признання для тих польських жовнірів, що боронилися в данціґській твердині Вестерпляте, яка тепер піддалася. Польський капітан висказав подив для німецьких жовнірів, що атакували Вестерпляте. З таких писань заключають, що, здобувши Варшаву та трохи більшу частину Польщі, Гітлер запропонує замирення. А Мусоліні буде змагати до скликання міжнародньої конференції для полагодження европейських конфліктів.

У ФРАНЦІЇ ГОЛОСИ ПОДІЛЕНІ.

ПАРИЖ. — Загал населення, коли його думку можна судити по газетах, є за тверду руку супроти Німеччини. Але є багато таких, що є тої думки, що замирення це така вартісна річ, що за неї варто понести жертви. Вони будуть перти до замирення. Знов інші думають, що буде небезпечно відкидати евентуальну мирову пропозицію з боку Гітлера, бо тоді його позиція буде скріплена в усіх тих, що не зацікавлені в тому, щоби проливати кров за те, що їм далеке.

АНҐЛІЯ ПРИ ПОЛЬЩІ.

ЛОНДОН. — Британський премієр Чеймберлин заявив через радіо, що Анґлія стоятиме твердо при Польщі й не заключить з Німеччиною ніякого сепаратного миру. Також хвалив польську армію за її хоробрість.

НЕ ПЕРЕЦІНЮВАТИ НІМЕЦЬКИХ ПЕРЕМОГ!

ПАРИЖ. — Військові знавці звертають увагу, що Німеччина не осягнула покищо в Польщі ніякої перемоги. Польські війська, кажуть вони відступають у порядку згідно з воєнним пляном. Польща має ще 45 дивізій, які ще не ставили опору. До більшої битви щойно прийде. А навіть якби Німеччина заняла цілу Польщу, то ще також не є великою перемогою, бо властива війна розіграється на французько-німецькім фронті.

ДЕ ДІНЕТЬСЯ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД?

БУКАРЕШТ. — Ходять поголоски, що польський уряд, який тепер переїхав з Варшави до Люблина, звернувся до румунського уряду з проханням дозволу переїхати вразі потреби на територію Румунії. Виходить, що він числиться з тим, що німці можуть забрати цілу Польщу.

ЗАПОВІДАЮТЬ РОЗКЛАД ПОЛЬЩІ.

БЕРЛІН. — Німецькі ґазети подають, що в Польщі вже є хаос та що польський фронт довго не вдержиться.

ФРАНЦУЗИ Й АНҐЛІЙЦІ ДОБРЕ НАТИСКАЮТЬ.

ПАРИЖ. — Французько-анґлійська підготовна акція до більшої офензиви, що вже зачалася, заставила німецьке комантування вислати на західній фронт 6 дивізій. Тим осягнули Франція й Анґлія свою ціль, бо облекшили німецький натиск на Польщу. Французькі війська ввійшли в двох місцях на т. зв. невтральну територію („нічиї землі"), яка розділює французьку фортифікаційну Лінію Мажіно від такоїж німецької Лінії Зіґфріда. На тій землі посунулись французи в деяких місцях на 9 миль. Наступ відбувався при допомозі найтяжчих ґармат і повзів.

ГОЛОВНА СИЛА НЕ ТОРКНЕНА.

БЕРЛІН. — Самі німці признають, що німецька армія ще не зустрілася з головною польською силою. Перша стріча буде можливо під Варшавою, або десь приблизно в тому місці, де ріка Буг вливається до Висли. Колиж брати анґлійську силу під увагу, то тут удалося німецьким субмаринам затопити 4 анґлійські невеликі кораблі. А анґлійські комунікати подають, що анґлійські літаки знищили цілком один панцирний німецький корабель, а другий ушкодили. Значить, що й на морі не було ще поважної сутички. А те, що діється на французько-німецькім фронті, щойно тільки підготова.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

З РОЗВАГОЮ ДО ОБОРОНИ

Перед українською іміграцією в Америці отворене нове поле для нової праці в справі визволення українських земель і допомоги терплячому українському народові в Европі. Це певне, що всі ми хотілиб ту допомогу дати. І то якнайскорше і якнайбільшу. Щодо цього нема ніяких сумнівів, коли мати на увазі широкий свідомий український загал в Америці. Тому і кожний та кожна з нас хотілиб бачити уже розпочату таку акцію, а нашу іміграцію обєднану коло такої праці. Всі ми хотіли би почути про таку акцію ще й на численних вічах і читати про неї в українській пресі.

Оте все є природне й розумне, бо так дійсно повинно бути, і ми віримо, що так буде. Але великий момент вимагає також і великої розваги. Великі події щойно зачали розвиватись. Українська справа в нашому природньому розумінні й почуванні є дуже ясна й проста. Вона булаб також для кожного, якщоб світ застосував до неї примітивні засади справедливости і людяности. Але так є, що в міжнародніх справах про ці засади постійно говорять, але їх у практиці дуже рідко застосовують. Ми є свідками, що звичайно заважує більше сила, ніж право й справедливість. Ось тому нам так тяжко виходити перед світом з нашою ясною і справедливою справою. Ось тому так тяжко йти прямим шляхом, бо їнші звикли до облуди і ошуств. Таке положення заставляє нашу іміграцію добре обдумати ті практичні політичні кроки, які нам треба тепер повзяти в обороні України. Та вже тепер з одного мусимо собі здавати ясно справу, а це з того, що така акція української іміграції в Америці мусить бути плянова, згідна, достойна.

Наш звязок з українськими землями перерваний. Допомогові акції з Америки для европейських країв уже підлягли певним обмеженням з боку американського уряду. Такі обмеження, а їх можливо буде ще більше, ускладнюють і українську збіркову акцію в Америці, ведену на допомогу визвольним змаганням Рідного Краю. Усе те виясниться. Але над тим усім треба нам нарадитись і прийти до якогось спільного висновку. Бо повинно бути так, як ми сьогодня всі відчуваємо: треба тепер дати з Америки Україні далеко більшу допомогу ніж ми її досі колинебудь давали.

Надійшов час, коли ми обовязані виступити як цілість. Прийшов час, коли слова мусять обернутись у діла, коли кожний і кожна з нас маємо заманіфестувати чином, жертвою і розумною політикою, що наш нарід зрілий до своєї державности, що вартує волі й незалежности. Саме тепер, у тій важній хвилині, треба нам усім добре слідити за тим, хто і як сповнює свої національні обовязки. Треба точно читати нашу пресу і слідити за тим, що вона дораджує робити. І питати тих, що займають провідні місця, що вони думають робити і куди повести українську іміграцію в Америці в справі оборони прав України.

Сергій Ефремов, полковник О. Н. О. К. С.

КРОВ ПРОЛИТА ДЛЯ НАЦІЇ - НЕ ЗАСИХАЄ

„Кров, пролита для цієї величної мети, не засихає. Тіпло її все теплим буде в душі нації, все відогравати-ме ролю непокоючого трівожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе на продовження започатого“.

(Заповіт С. Петлюри).

Події крівавого березня в Карпатській Україні несила висловити словами, про них ніякою писати чорнилом, а хотілосяб отворити серце та писати кровю...

Карпатська Україна, вкрита лицарськими тілами забитих Героїв - Січовиків, кровю своїх Героїв знову відновила велике національне Причастя Української Нації, Причастя Крут, Базару, посвячене кровю Великих Вождів Нації бл. п. Симона Петлюри та Евгена Коновальця на бруках Парижу та Ротердаму.

Перед цілим світом знов піднеслася високо свята, непереможна Ідея Українського Соборництва, що в обличчі героїчної боротьби й смерти Карпатських Лицарів — Невідомих Вояків Української Нації знову ожила. Нерівна боротьба між національною обороною Карпатської України та ворожою навалою викликала подив у цілому світі, зеднала симпатії навіть тих, хто вчора ще байдуже, або вороже ставилися до українського питання, або в прагненні Української Нації до своєї державности бачили лише якусь „німецьку інтригу“ або щось інше — штучне.

Героїзм Лицарів - Січовиків та всіх вояків Національної Оборони Карпатської України — Лицарів новітньої української армії, яка складалася з синів усіх земель нашої Нації знов має запалити український військовий дух, а віримо в те, що вже й запалив український маси до дальшої побідної славної боротьби за національну ідею, ідею Української Соборної Держави.

Крівавий карпатський березень знов нам усім доказав правдивість твердження, що кожна нація тягар боротьби за свої права, за свою державність мусить двигати лише своїми власними силами, не очікуючи, що брати або милі сусіди стануть до помочи.

Свята кров Карпатських Лицарів знову нам відкрила яскраві сторінки історії Української Нації та знову нам пригадала, що основою і головним чинником кожної національної волі та державної самостійности завжди була, є й буде лише власна збройна сила та військовий дух нації. Недурно такий глибокий знавець психологічних чинників війни, яким світова військова література вважає Ле Бона, написав: „В той день, коли військовий дух щезне (у народа), йому немає чого більше губити“.

Карпатський Березень — новий доказ, що військовий дух у нашого народу не щез та не може щезнути.

Памятаймо це!

Памятаймо на Крути, Базар, на бруки Парижу та Ротердаму, памятаймо на крівавий карпатський Березень!

Памятаймо на святе причастя кровю Св. П. Вождів Української Нації та її Лицарів, що нас зобовязує, щоб ми твердою стопою прямували до єдиної заповідної мети — осягнення відвічних ідеалів нашої Нації — виборення **Самостійної Соборної Держави** для Українського Народу, памятаймо, що ця кров не засихає та кличе нас до останнього крівавого бою з ворогами — до перемоги! — („Пробоєм“).

СЛОВІНЕЦЬ ПРО УКРАЇНУ

Словінський щоденник **„Словенец“** (Люблянa) приніс 19. липня б. р. дописи із Праги п. з. **„По зламанні Карпатської України“** та з підзаголовком: **„Українські провідники надіються що цього року мати свою державу — Західню Україну“**. З цеї статті подаємо такі винятки:

Чотири місяці минуло від часу, коли пропала самостійна українська державка — Карпатська Україна. Через малу словянську країну повіяв лише коротко вихор воєнного страхіття, і вже її нема. Провідники мусіли втікати за границю й тепер збираються поволі з усіх сторін. Недавно й мадярські ґазети подали, що військова влада в Карпатській Україні перейшла в цілості до цивільних рук і до Ужгороду вже прийшов перший цивільний мадярський ґубернатор, бар. Перені. Також пробовано перепачкувати вісті, що країна, яка пережила самостійність лише кілька днів, щезла з поверхні землі та зо свідомости самих мешканців, які буцімто дуже щасливі, що дісталися під мадярське панування.

Прага — середовище українського руху.

Та воно не так: Карпатська Україна ніяк не забута. На чужину мусіли втікати багато провідників міліонового народу. Тепер вони ґрупуються здебільша в Празі. Бувший премієр карпато-української влади, а опісля президент самостійної Карпатської України, мсгр. Волошин, є тепер у Празі. Біля нього збираються тепер усі ті, що мусіли втікати за кордон. Та всі вони не живуть у Празі; є їх багато в Братиславі та в інших місцевостях на Словаччині; багато їх є й у Відні. Прага стала знову якимсь дивним випадком осідком усіх тих, що пікуються далі тими всіми, що мусили втікати перед мадярами й побиваються тепр на чужині за кращу долю свого народу. Лише 2—3 члени бувших урядів живуть у Братиславі, або деінде в Словаччині. В Мадярщині, чи там у батьківщині, залишилися лише три бувші карпатські міністри, а це д-р Долинай, д-р Брящайко й Перевузник.

Страшні терпіння народу після інвазії мадярів. 15,000 юнаків лягло в бою.

В боротьбі з мадярами, коли то їх загони вдиралися в Карпатську Україну, впало коло 15,000 молодих українців. Були це головно учні, молодші ремісники, а переважно молоді селянські сини. Можна сказати, що в цих коротких днях боротьби впав квіт української молоді, бо число 15,000 для півміліонового населення дуже велике.

Населення Карпатської України треба в сьогоднішніх відносинах поділити ось як: 1) на тих, що лягли в боях, а бо тих, що їх зараз розстріляно, як тільки мадяри вдерлися до краю; 2) тих, що мусіли втікати перед мадярами; 3) тих, що мучаться тепер у тюрмах і таборах, а яких мадяри не випустять із вязниць, хіба тільки мертвих; 4) тих, що терплять по арештах і таборах, а яких мадяри думають випустити як „покірних“ із катівень.

Мадяри стріляють цивільне населення за „кару“ і „для прикладу“.

Ми вже згадували, що в боях лягло коло 15,000 душ українського війська. Та колиж мадярське військо вдерлось опісля в глибину країни, то в кожному селі розстрілювало воно за „кару“ або лише „для прикладу“ 10—15 мужчин. В селі Перечині мадярські вояки першого дня по приході застрілили 17 осіб, опісля ще 7, а вкінці ще 19 осіб. В самім Хусті першого дня по наїзді мадяри зараз розстріляли 200 осіб.

Роля генерала Прхали.

Ці короткі числа доказують, як завзято боролись українці проти мадярів і наскільки був би лютіший спротив, колиб українці не були загалом цілком без зброї. Тому то сьогодні кажуть українські керманичі, що всю катастрофу малої української держави завинив генерал Прхала, що його центральний уряд у Празі післав кілька місяців перед катастрофою до Хусту, як міністра. Ген. Прхала мав у краю чудово узброєне чеське військо. Що більше, мав до розпорядимости найміцніші повзи та панцирні авта і знамениту артилерію. Всі ще й сьогодні признають, що чеське військо в краю було чудово озброєне. Але ген. Прхала зрадив українців. На власну руку відступив перед мадярами з кордону й дозволив, щоб мадяри ввійшли з двох сторін до краю. Сам він скоро відступив із возами і гарматами й муніцією в напрямку польського кордону. Колиж мадяри стиснули українців із двох боків, оборона краю стала трудною. Одначе, не зважаючи на те, українці боронилися хоробро й завзято.

Населення втікає на всі сторони.

Всі ті, що мусили втікати за кордон, втекли до Словаччини або до Румунії, а звідти через Югославію до Німеччини. Всі вони тепер у Німеччині в таборах праці виконують усяку роботу. Між ними є всякі професії: лікарі, професори, вчителі, робітники й селяни.

Ті, що залишилися, по арештах і таборах.

Найстрашніша доля тих, що не змогли захистити себе від пімсти і тепер терплять по тюрмах і концентраційних таборах. Ті, що мусять згинути і що їх за ніяку ціну не думають живими випустити, переживають страшні муки. Їм викручують поволі всі члени, вирізують мясо й ламають кості. Взагалі все це просто не можна описати. Одне, чого ці нещасливці собі бажають, це скорої смерти! До Праги наспіли вже світлини з цих катівень; подрібно описати все, що там діється, зможе мабуть мало яке перо. Туди післали найздібніших кровопийців та катів, що мають виконати тільки одне: всіх зігнати з цього світу.

В останній партії є ті, що замкнені по тюрмах та концентраційних таборах та про яких кровопийці думають, що муками їх так упокорять, що вони вернуться додому знаменитими мадярами.

Катування по таборах.

Цих катують ріжними способами. Кожний може очікувати, що його привяжуть на 10—15 годин „на шпанги“. Бють їх вояки або дозорці, а коли змучаться, то мусять українці самі між собою битися й товктися. Дуже вживане є биття по лиці, що його практикується так: вязні мусять увесь день між собою битися по лиці, а якщо котрому з них ослабне рука, тоді прискакує вояк або дозорець і валить зогнутою долонею поза вуха так сильно, що повітря з порожньої долоні своїм натиском розриває болонки й цівки в вухах. Так оглух у концентраційнім таборі лікар д-р Любович, який живе тепер у Відні й не може вести лікарської практики, бо глухий.

Великі знущання переживають вязні тоді, коли неділями або в суботи ввечері вертаються вояки з коршем пяні. Тоді кожний такий пянюга виливає всю свою погань на вязнях. А тому, що вертаються майже впродовж усієї ночі, то такі ночі найстрашніші.

Вязні можуть тільки раз на день піти на сторону. Коли йдуть туди, то мусять перейти шпалір вояків, що їх немилосердно штовхають і побивають аж до втрати притомности.

Перед спанням усі уставляються босоніж у ряди, а вояки з підкованими черевиками скачуть їм по пальцях. Горе тому, який би на хвилину відхилився від мучення.

Окремий рід катування такий: ставлять поліна в піраміду, насаджують чоловіка на неї й ломлять кості.

Найстрашніші тюрми й концентраційні табори є в Бичкові, Рахові й Нірельгазі. І тут замкнені та мучені ті, що їх можливо випустять ще живими додому, але так упокорених, що „во віки любитимуть“ своїх нових господарів.

Все, що українське, знищено...

Мадяри в Карпатській Україні знищили все, що було національно українське. Всі бібліотеки знищені, а всі українські книжки спалені. Україні мали за часів ЧСР 6 гімназій і 24 виділові школи. Тепер мадяри дозволили тільки 2 мадярські гімназії й 10 виділових шкіл.

Нагінка на церкви й монастирі.

Новий режім розігнався також і на церкви. Відомо, що карпатські українці греко-католики й мають староцерковне словянське богослуження. Новий режім заборонив місцеве богослуження, не зважаючи на гострий спротив Св. Столиці. Церковні відправи мусять служитися по мадярськи. Розуміється, накинулися теж на духовенство, а головно на монахів. У краю було 6 гарних стародавніх монастирів чину св. Василія. Вояки та старшини наперед ограбували ці монастирі, забрали з келій усе, що мало якусь вартість, навіть пера й фотографічні апарати монахів і т. п. Потім здемолювали ці три монастирі, а до останніх трьох всадовили мадярських монахів.

Монахи мусили втікати, головно до Словаччини, до Чехії, а тепер відходять у першу чергу до Канади та Бразилії.

Найтяжче потерпів священик о. Кулар, що був послом до сойму Карпатської України. Вояки насамперед його страшно побили, а потім так знущалися над ним, що він згинув із їхніх рук.

„По таких терпіннях зближається воскресіння день“.

Народ, що стільки перетерпів і так умирав, мусить бути переконаний, що дуже близький його „воскресіння день“. Тому то може ні один нарід не готується так до того, що мусить прийти, як власне український.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

13)

На селі чути сполоханий крик гусей та деренчання воза — то вертається Маня. Юрай махнув рукою й подався за стодолу. Чого тут стоятиму, носом до носа! Везеш купку сіна, а галасу робиш, наче Бо зна що везеш. — А тут тихо, тут чоловік наче в Бога за дверми. Садок запустили, колись тут росли груші й сливи, а тепер нічого нема. Треба булоб викорчувати ті перестарілі дерева й на осінь посадити молоді, та ні; вже тут нема нічого старого, нічого, що тут бувало давніше, самі отсі неплідні дерева: лишайтесь тут з Богом. Тінистий садок тут був, а тепер тут риються свині, а ця кропива, Господи Боже!

Не думай собі, дещо я в Америці бачив; дивився я, а диви, те або те можна булоб завести і вдома. Гарні речі там мають, знамениті — самого лиш струменту скільки! Або це — плекати городину. Або крілики. Та з кріликами найліпше, коли маєш досить гички від городини. Та що, все йшлоб, лиш колиб ти, Поляно, вряди-годи моргнула оком — а що там Юрай робить? А що це буде, Юраю? Клітки для кріликів. Гафійка радітиме, пошиєш їй кожушок. Або наприклад голубник. А що, хочеш бджілки? Міг би вирізати вулики, не пні, а вулики з таким скельцем іззаду, щоб було видно бджоли в середині. У Джанставні був майнер, поляк, великий пасічник; навіть дротяну маску мав на голові. Чоловік багато чого навчиться. Колиб ти хотіла, Поляно, колиб тільки глянула — булоб дещо. Або спиталаб: як роблять в Америці те або те? Щож, не питаєш, то тяжко тобі щось сказати. Чоловікові соромно робити щось для своєї забави, сам для себе — це начеб чоловік лише грався; але для когось іншого — тут тільки плюнути в долоню та ще й засвистати. Так то воно, Поляно.

Слава Богу, вже корови дзвонять, вже вечір; тепер прийдуть і наші корівки, треба їх привязати, напоїти, погладити. Гафійка покличе: Степане, татку, вечеряти. Степан голосно сьорбає, Поляна мовчить, Гафійка шепчеться з вуйком Степаном, ну, що робити, добраніч усім. Гафійка в світлиці, Поляна на горищі, Стелан у стайні — ще обійти двір і залізти в хлів спати. А там, руки під голову, можна казати й голосно, що далосяб зробити і як воно моглоби бути.

А корівки — немов розуміють: обертають голову й дивляться.

X.

„Перекажи, Гафійко, що прийду щойно ввечері“.

Так, шматок хліба й сала й готово, гайда в гори. Гордубалові вільно й аж тоскно, як дитині, що втекла від мами. Стоїть над селом, начеб тут щось змінилось. Що є? Чи не було тут Гордубалове поле? Авжеж було — самий камінь, кажуть, а чейже Хлобунякові тут родить жито, бараболі тут має й клапоть льону! Але тут вище, коло тої грабини — звідти видно ціле село. Тут є чого дивуватись Божій мудрості: Кривим називається село, й справді воно криве, закручене дугою, як коли корова лежить. Стріха за стріхою, всі однакові, як отара овець; але той білий двір належить Поляні. Немов би сюди й не пасує, думає собі Юрай: дах червоний, новий — можна подумати, хто це сюди переселився? Певно хтось із долини, є там досить людей, що не мають дерева й мусять із цегли...

Долина. Звідси видно й долину. Синя, рівна — як море, га, така пустиня. Тому вони так швидко їдуть: сумна їм дорога, чоловік іде — йде й немов ступає на однім місці. Не йшов би в долину лиш так подивитись; а тут — мов свято, чоловік може йти лише за носом, а все має чого йти далі: тут за ту поворотку, за скелю, там до тої смереки, через те пасовисько нагору, а коли вже сюди дійшов, то до лісу; на південь дивиться — ліс, самий бук, пні сиві та ясні, немов би тут лежав туман; а тут, там, скрізь, як палаючі вогники, цвіте підлісок. А тут, диви, який половий гриб, підважує сухе листя, яка груба й біла нога; а знаєш що? залишу тебе тут, грибе, грибаню, не нарву ані зозульок ані дзвіночків, тільки китичку полуниць для Гафійки, долі край лісу, де вони найсолодші. Гордубал стає й затримує віддих: серни; там на другім боці стоїть самичка, полова і ясна мов торішне листя, стоїть у папороті й чуває: що ти таке, людина чи пень? Я пень, стовп, якась чорна шляка, тільки не тікай; щож і ти мене боїшся, дика звірино? Ні, не боїться; увірвала листочок, дивиться, жує мов коза. Бек бек, каже, затупала ніжками й стрибнула далі. А Юрай якось нагло почуває себе щасливим, легко йому йдеться вгору й нічого він не думає. Тільки йде, йде, і є йому добре. Серну я бачив, скаже ввечері Гафійці — йой, а де? Деж-пак, там на горі — в долині, Гафійко, нема серн.

(Далі буде)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДУРГЕМВИЛ, Н. Й.

Нова інтелігентна сила.

Дмитро Кульчицький, син знаного місцевого громадянинанина, довголітнього члена У. Н. Союзу, Якова Кульчицького й Олександри, з дому Ортинська, ходив до „грейд скул" на фармі, опісля до „гай скул" у Вероні, Н. Й., а на кінець вступив до Сейнт Луіс університету в Сентен, Н. Й. і саме тепер його успішно покінчив.

В університеті він здобув „сколаршип" за атлетичну діяльність. Він брав активну участь в ріжного роду спорті, а навіть був капітаном кошиківської дружини. Належав до ріжних студентських організацій. Брав участь у міжнароднім турнірі як борець важкої ваги. Тепер він вступив на дальші студії до Кортленд університету, в Кортленд, Н. Й., де старається одержати диплом фізичного виховання.

Його батько, три брати і він сам були цілий час членами У. Н. Союзу. Молодий Дмитро побирав впродовж чотирьох літ стипендії від У. Н. Союзу. Тепер він вдячний своїй інституції, що помагала йому в студіях. Це ще один приклад, чому всі українці повинні належати до У. Н. Союзу, який не лише дає те все, що дають чужі компанії, але до того ще значно більше. Чужі не підпомагають нашій студіюючій молоді.

Василь Чірський.

БЕЛВИЛ, Н. ДЖ.

Фінансовий звіт з національного здвигу.

З нагоди четвертого націоналістичного здвигу в нашім стейті вплинуло до каси комітету $950.25; розходу було $661.47. Чистого доходу осталося $288.78. На визвольну боротьбу вислано $250. Лишилося в касі готівкою $38.78. Крім цього є ще багато незаплачених тикетів по людях, але є також деякі незаплачені видатки.

Т. Рудий, касієр.

БОСТОН, МАСС.

Зїзд американських ветеранів.

В Бостоні при кінці серпня ц. р. відбувся зїзд американських ветеранів чужих воен. Зо всіх сторін напливали 29. серпня ветерани з родинами і переповнювали залізничі стації, вулиці, ресторани, склепи. Ветерани деколи позволяли собі на ріжні жарти, супроти яких поліція була безрадна. Та гостям усе вільно.

Третього дня ті жарти припинились і почались поважні наради. Я з цікавістю заходив на їх наради і прислухувався до них. Говорили там про ріжні справи: про напруження в Европі і можливість вибуху війни; про участь Америки в тій війні; про забезпечення старшим людям праці, і т. п. Ухвалено резолюції, щоб Америка не встрявала в ніяку европейську війну, а щоб держалась осторонь Европи. Перейшли також резолюції, що таврують ті фабрики і ті компанії, які не хочуть приймати людей до праці, що мають поверх 40 літ життя. Ухвалено також повести гостру пропаганду проти комунізму і фашизму.

Н. Давискиба.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

І. Г., Ню Йорк, Н. Й. — У вчорашнім числі „Свободи" у виказі жертв Тов. „Дністра" в Ню Йорку пропущено назвище члена згаданого товариства, що жертвував рушник на народню ціль. Тим членом є відомий український місцевий бизнесмен, п. Антін Пасічник.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. Три-квартальні зборн Українсько-Національного запомогового Тов. Дністер, від. 361., відбудуться в суботу, 9. вересня, в 8. годині ввечір, в Карпатія Гол, 217-19 Іст 6. вул. На порядку нарад є важні справи до полагодження через це, що через два місяці збори не відбувались через спеку. Справи важні стримались, вони мусять бути вирішені на цих зборах конечно. Тому всіх вас, шановні члени й членниці, присутність конечна. Не явившийся член чи членкиця заплатить кару після статута. Проситься нових членів прибути впору, щоб зложити присечення після Тов. статуту. Довгуючі члени повинні вирівняти свої місячні вкладки. — Теодор Гулька, рек. секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Марти Вашингтон, від. 359., відбудуться в понеділок, 11. вересня, в 8. год. вечором, в Січовій Сали, 506 — 18. вул., Нюарк, Н. Дж. Проситься всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи. — Анастасія Лялюк, секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯК МАЄМО ПРОЛИВАТИ КРОВ, ТО ЗА НАШІ ІНТЕРЕСИ.

В Европі зачала литися кров. І тектиме потоками. Сперлись дві могутні сили, яким іде про те, хто з них має панувати.

Український нарід усюди поневолений. Ніхто з потуг не обзивається за нього, ніхто не проголошує, що він має бути свобідний, що повинен мати свою державу. Навпаки, ще хочуть, щоб український нарід боронив своїх ворогів, щоби проливав кров за Польщу. Чи таке можливе? Чи може українець боротися за ту Польщу, що так поневіряє нашим народом, а навіть нашою церквою? Чи можна обороняти таку державу, в якій викидають з гробів наших борців, у якій граблять і руйнують християнські церкви? Чи можна обороняти того, що напав на нашу рідну державу в 1918 році й добив її в 1919 році, що переводив пацифікації, що вивішав стільки геройських синів української нації? Український нарід знає, що йому треба далі проливати кров, але тільки за його волю, за його власний інтерес, а за нічий інший. Український нарід розуміє, що йому треба стати до боротьби за свої інтереси разом, обеднано. І те, що „Свобода" подала в числі з 5 вересня на першій сторінці як відозву від „Обеднання", є точно те, що нині відчуває кожний українець. Кожний з нас так думає і кожний бажає собі, щоб так сталося. Ми мусимо тут в Америці постояти всі разом як один за інтереси українського народу, за його волю, за Українську Самостійну Державу. Прошу всіх братів в Америці, щоб кожний з нас подбав, щоб ми тепер залишили непорозуміння, а станули разом до оборони Української Землі.

Іван Денега,
Ню Йорк, Н. Й.

СОБАЧКА ЗБЕРЕГЛА ДІТЕЙ ВІД МЕДВЕДЯ.

Сімімісячна собачка в Пітсборо, Онт., породи терієрів стала героєм цілої околиці. Вона саме вирятувала двоє дітей мешканця недалекої майнерської околиці, Н. Снайдера, від напасти медведя. Родичі звернули увагу на пристрасне гавкання собачки в поблизькому ліску, але не приписували тому великої уваги, аж доки не замітили, що їхні дівчатка, одна дволітня, а друга трилітня, є неприявні. Батько вхопив кріса і небавом знайшов дівчатка недалеко чорного медведя, який напирав у їх сторону, але собачка перехмала його гавканням і прискоками. Снайдер приликав до себе дівчата, а бурмила застрілив. Медвідь важив 290 фунтів.

НА РІЖНІ ТЕМИ

НАЙКРАЩИЙ, АЛЕ НЕ ДОБРИЙ.

У своїй недільній промові на радіо президент Рузвелт назвав американців у даний час найкраще поінформованим народом у світі.

Докази на це бачить президент у тому, що американський уряд не пробує цензурувати вістки, які приходять до Америки, але дозволяє всім вісткам приходити до американців.

Наскільки справа йде про уряд, то вона справді мається так, як каже президент. Одначе не один американський уряд може цензурувати новинки. Цензурувати можуть передовсім чужі уряди, кожний передовсім новинки, що виходять з його краю. Далі цензурують новинки ще ріжні приватні чинники, як купецькі й промислові організації, радіові й ґазетярські підприємства, ріжні встанови.

Через те, хоч американці є справді найкраще поінформованим народом у світі, всетаки вони добре поінформованим народом величатися не можуть.

СОБІ САМОМУ ВОРОГ.

Крім цих зовнішніх чинників цензури є ще один, хто знає чи найважніший цензор: чоловік самий. Хочби уряд не цензурував новинок, хочби їх не цензурували ніякі приватні встанови, всетаки людина знає лише цензуровані вістки, бо між правдою й знанням стоїть сама людина, що ці новинки приймає.

Здавалось би, що людина нічого так для себе не бажає, як знати правду. Адже від цього залежить розумне вирішення питань, які життя ставить перед людину. Це виглядає зовсім розумово: себто, засади розумного думання вказувалиб на таке.

Одначе в житті так часто буває, що справа мається зовсім інакше, як вона мала би матися за засадами думання. Справа в тому, що кожна людина не лише думає, але й відчуває ріжні почування й має ріжні бажання. Ці бажання кольорують навіть її думку, викривлюють чи випачують приняті факти так, що навіть без зовнішнього цензора людина звичайно не виробляє собі з поданих їй фактів безсторонного погляду. Звичайно кожна людина, одна більше, а друга менше, піддається своїм почуванням і бажанням.

ХВАЛИ МЕНЕ, РОТЕ.

Нема нині мабуть кращої ілюстрації для тих фактів, як польські ґазети в Америці.

Ці ґазети тепер аж кишать від польських перемог, великих сукцесів, заїлих оборон, відважних подвигів, нормальних відступів, плянованих здач, навмисних скорочень фронтів, геройств.

З цих донесень видно ясно не правду, а лише польські бажання й почування. Читаючи їх, не можна знати, що сталося: можна лише знати, що поляки хотілиб, щоб так сталося.

ПЕРЕМОГИ БЕЗ КІНЦЯ.

При читанні польських ґазет в Америці нагадується австрійська анекдота про галицького жида, що його поставили на суд за ширення алярмуючих вісток.

Жид боронився, що він алярмуючих вісток не ширив. Саме навпаки: він усе говорив про австрійські перемоги в минулому й майбутньому. І справді він говорив: „Наша австрійська армія вічно перемагає: переможена під Бродами, пермогла під Львовом, перемагає в Карпатах. Ще переможе під Віднем, і вже буде кінець війни!"

Читаєте польські ґазети й бачите: поляки вічно перемагають. Перемогли коло Данціґу. Перемогли коло Ченстохови. Перемогли коло Кракова. Будуть іще перемагати коло Варшави, а як потім іще переможать коло Люблина, то буде вже кінець війни...

ЗДОРОВИЙ СУМНІВ.

Читаючи польські ґазети, бачимо, що вони сумніваються в кожне німецьке донесення. Пишуть: „Німці голосять заняття Катовиць". Отже лише голосять: поправді вони може ще їх не заняли. Пишуть: „Мовляв, Торунь занятий німцями". Знову „мовляв": отже це лише так кажуть; чи правда воно, не знати.

Звісно, такий сумнів у донесення був би зовсім розумний, якби він відносився до обох сторін, якби польські ґазети таксамо сумнівалися в правдивість польських донесень. Це був би доказ розумового відношення до дійсности.

Але коли людина відноситься до німецьких донесень з підозрінням, а зате приймає насліпо як святу правду кожне польське донесення, то видно, що ця людина, чи ґазета, не дивиться розумовими очима на світ, а дивиться крізь своє серце, крізь почування й волю.

Така людина приймає видно за правду, що поляки говорять лише правду, а німці говорять звичайно брехню, що зовсім природньо не є правдою. Тому, слушно каже президент Рузвелт: чи читаючи ґазети, чи слухаючи радія, відріжняйте факт від поголоски.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ОЛИФАНТ, ПА.

Піврічний мітінг.

Тов. ім. Івана Франка в Олифанті, 410 відділ У. Н. Союзу (колись відділ Згоди Братств), відбуло 2. липня ц. р. свій піврічний мітінг, на якім була представлена робота і сила цеї організації. Урядники, це є предсідник Луць Боклаг, фінан. секретар Іван Боклаг, касієр Гаврило Іванюк і контрольна комісія здавали звіти зо своєї діяльности. На основі тих звітів виходило, що товариство впродовж минулого року, а також впродовж свого існування від 1914 року, проявляло оживлену діяльність і добру господарку. Хоч воно не велике, бо має всіх членів 24, то проте воно має в касі близько дві тисячі долярів майна. Також воно точно виплачує членам свої зобовязання. Таких зобовязань воно виплатило за час свого існування на $2,500. Також післало чимало грошей до Галичини на народні цілі і позичило $500 на нову школу в Олифанті.

За уряд: **Луць Боклаг,** предсідник; **Іван Боклаг,** секр.; **Гаврило Івасюк,** касієр.

ЗАХОДОМ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ 29, 30, 48, 99, 154, 157, 164, 169, 223, 278, 282, 319, 333, 412 і 418 з WILKES-BARRE, PLAINS, EDWARDSVILLE, NANTICOKE, HANOVER, GLEN LYON, BERWICK, PA.

:——::——: відбудуться :——::——:

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СОЮЗОВІ ЗБОРИ

В СУБОТУ, 16. ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER 16, 1939)

в годині 7:30 ввечір

В ГАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАТИВИ,

833 N. WASHINGTON STREET, WILKES-BARRE, PA.

На ці збори запрошується урядників і членів вище поданих відділів. На зборах буде промовляти **організатор В. Загаевич,** який подасть надзвичайно важні факти про членство в У. Н. Союзі. Тому обовязком кожного члена і члениці є прибути конечно на ті збори, щоб почути про такі організаційні справи, які певно зацікавлять кожного присутнього на зборах. Члени з кляси Т. повинні мати з собою на зборах членські грамоти. 209,13

Окружний Комітет Союзових Відділів.
Г. Герман, заст. гол. предсідника У. Н. С.

ЗБЛИЖАЮТЬСЯ ДО ВАРШАВИ.

На цензурованій світлині бачимо німецьких жовнірів, що всідають до човна, щоби переправитися через Вислу. Місце ... не подано.

ГІТЛЕР НА ФРОНТІ.

Гітлер відвідує німецький шпиталь на польськім фронті і потішає ранених німецьких жовнірів.

ГОЛОСЯТЬСЯ НА ВІЙНУ.

Хоч Канада ще не виповіла війни Німеччині, то отсі три шотляндські ветерани світової війни вибралися до Віндсору, Онт., щоб записатись на війну.

ЩО ТАКЕ ГОРМОНИ?

Гормони та вітаміни — це сьогодні популярні й частенько повторювані поняття. Для ширшого загалу це якісь маґічні, чародійні речовини, що мають велику силу й всевладно господарюють в орґанізмі.

Очевидно, гормони й вітаміни зовсім инші фізіольоґічні чинники, зовсім окремого походження, хоч саме ділання їх на орґанізм, їх вплив на життєві процеси й необхідність брати в них участь не залишають сумніву, що між гормонами й вітамінами існує якийсь звязок. Над виявленням того звязку поміж гормонами, продуктами тваринних орґанізмів і вітамінами, продуктами ростин працює сьогодні ціла низка біольоґів та хеміків.

Дехто називає вітаміни просто гормонами ростинних орґанізмів.

Та лишім вітаміни на боці, а постараймось дати відповідь на поставлене питання: що таке гормони?

Коротко та відповідь виглядає: **гормони — це продукти залоз внутрішнього виділювання** (внутрішньої секції) або т. зв. **ендокринних залоз.**

Залози — це скупчення клітин, що продукують якусь виділь, якийсь потрібний для орґанізму сок і окремим каналиком виливають його куди слід. Такі залози — це, напр., **слинові залози** (слинівки), що продукують слину, **потові залози,** що продукують піт, **печінка,** що витворює золотобуру рідину — жовч, ціла низка залоз розсіяних у слизовій оболонці кормового проводу, ферменти травлення й т. д.

Кожна така залоза має власний залозний прохід чи каналик, що ним відсилає свій сок (секрет) на місце його призначення. Такі залози — це залози зовнішнього виділювання (секреції).

Крім них існують в організмі ще т зв. **ендокринні залози** або **залози внутрішньої секреції.** Вони характеристичні тим, що не мають ніяких каналиків, а свій секрет вливають **просто до крови,** точніше до кровоносних судин, що густою сіткою оплітають кожну ендокринну залозу.

Виділь ендокринних залоз, їх секрет — це саме гормони.

Хоч відкриття ендокринних залоз, а з ними й гормонів, звязане з останніми роками минулого століття — та до сьогодні вдалось медицині широко розбудувати ендокринольоґію — тобто науку про внутрішнє виділювання в орґанізмі.

Як знаємо, в організмі ендокринних залоз є ціла низка, а всі вони продукують гормони, з яких кожний має у життєвих процесах своє спеціяльне завдання. Мізковий додаток, борлакова (щитова) залоза, підшлункова залоза, надниркові залози, яєшники (у жінок), ядра (у мужчин) і т. д. це тільки важніші з ендекринних залоз, яких чинність для нас сьогодні здебільша ясна, а гормони їх знайомі нам не тільки теоретично, але що більше, широко вживаємо їх сьогодні як ліків.

Гормонів продукують залози дуже маленьку скількість, просто міліграми, а це тому, що сила тих речовин дуже велика. Їх ділання, як кажемо, оліґодинамічне. Кожний гормон має своє спеціяльне завдання побуджувати якусь означену чинність в орґанізмі. Недостача якогось гормону зараз сколихує рівновагу орґанізму й у висліді дає менше або більше його розладдя.

Німці називають гормони „das flüssende Nervensystem". По нашому це „плаваюча нервова система".

Напр., недостаточна продукція **інсуліну,** гормону підшлункової залози — викликує забурення у цукровій господарці орґанізму, а у висліді дає цукрівницю або діябет. Борлакова залоза на шиї продукує гормон, що зветься **тироксин.** Який великий вплив його на фізичний і психічний стан орґанізму — доказують розладдя борлакової залози й хвороби з ними сполучені. Надмірна продукція тироксину дає хворобу Базедова, недостача його — т. зв. ендемічний кретинізм.

Дуже багато гормонів продукує маленька залоза, вміщена на підставі черепу — т. зв. мізковий додаток („пшисадка мозгова") або гіпофіза. Кожний із його 16 гормонів сповнює у життєвому або розвоєвому механізмі дуже важливу, просто керівну ролю, між іншим впливає на ріст, себто висоту людини. Витягами з мізкового додатку можна побудити ріст людини.

Гормони полових залоз, тобто яєшників і ядер, є тими чинниками, що надають жінці й мужчині їх другорядні полові риси, вони рішають про зверхню жіночість або мужеськість. Кастрати, тобто люди штучно позбавлені полових залоз, стають схожі на осібняків протилежного пола.

Деякі гормони вміємо сьогодні не тільки хемічно означити, але й синтетично їх випродукувати. Фармацевтичний промисл щораз то вдосконалює **опотерапію** — тобто лікування гормонами. Та всетаки ця нова ділянка знання ще далеко незавершена й так теоретично, як і практично, має перед собою дуже багато можливостей.

Б. Ол.

Поезія і проза.

Вона (на винайменім човні): Так плавалаб я з тобою цілу вічність...

Він: Хіба не маєш уявлення, скільки би це коштувало? Подумай: 2 злоті за годину.

ДО БРАТЧИКА

Щось я, братку, тобі скажу,
Звірюся:
В дорогу я далеченьку
Спішуся.

Ти лишися при батечку
У рідні,
А я піду послужити
Вітчині.

Ти лишися при батечку,
Братку мій,
Захищай нашу матінку
Й нивку сій.

Бо ця нивка потом злита,
Братку, знай,
Як і Бескид височенький —
Це наш край!

Навіть ті річки, що вються
Ось кругом,
Навіть берізки, що гнуться
Під лугом.

І село наше тихеньке,
Мов мати,
І гайок наш, де ходимо
Гуляти!...

Степ розлогий, Дніпр широкий
Не ляше...
Все це наша Україна,
Все наше!

А вороги напосілись,
Мов на сміх,
І верещать, скаженілі,
Це все їх!...

Тут, де наших прапрадідів
Лилась кров,
Втаборився лях лукавий
Й румун знов.

Там, де вільний запорожець
Тюрм не знав,
Розсівсь москаль зсатанілий
Й все забрав!

Знищив волю, видер віру,
Бісурман,
І чваниться: „Нет Украйни,
„Здесь я пан!"...

Піду, братку, в бій крівавий,
Ти лишись;
Прийде пора, й ти тудою
Поспішись!...

Дубнянин.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ЙОНҐСТАВН, О.

З гостини на визвольну акцію.

В суботу, 2, вересня, член від. 28. ОДВУ, п. Іван Іванчук, бувший український жовнір, справив гостину в домі п. Марунчака, на котру зійшлися добрі члени ОДВУ і гості. Вони не забули і за добру національну ціль. Василь Сильчак, що недавно приїхав з рідного краю, говорив про обставини нашого народу під ляцькою окупацією. Казав, що на еміґрації не сміємо забувати за змагання борців за волю України. Його мову підтвердив п. П. Ліщак. На їх зазив зібрано на визвольну акцію $11, які переслано через від. 28.

Зложили по $1: І. Іванчук, П. Ліщак, В. Сильчак, І. Фесич, Н. Мирдич, М. Лінинський, Анна Більо, Паза Сухар, Анна Мишинська, Юлія Фесич; по 50 ц.: Т. Фесич і В. Гринко.

Член 28. від. ОДВУ.

Спорт.

Боксер (перед боротьбою до свого противника): Перш за все мусите мені, пане товаришу, сказати, до котрої лічниці маю вас завести.

На науці релігії.

—Котрий з сімох гріхів найменше шкідливий для душі?

—Лінивство.

—Чому?

—Бо хто лінивий, той гріхів не робить.

Барометер.

—Мамо, барометер упав.

—Буде дощ.

—Ні, але він розбився.

І то рація.

—Урядовцям повинні виплачувати платні 30-го кожного місяця.

—Чому?

Щоб до першого мали гроші.

Між жидівськими комбатантами.

—Пане поручник! В часі війни ви врятували мені життя.

—Не пригадую собі нічого такого.

—Ви втікали, а я за вашим прикладом.

В подружжі.

—Кохана! Скажи мені хоч одно тепле слово;

—Футро!

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (75)

Після короткої сварки і глухого стукоту на хвилину все стихло. Далі заскрипіли двері. Тарзан миттю притаївся біля одвірка. З одної кімнати вийшов король Форос. В його руці був закрівавлений меч. Обличчя його мало пяно-дурноватий вигляд, а при тім відбивалася з нього змисловість. Він кудись прямував.

Миттю Тарзан відгадав, що сталось. Форос у сварці мусів убити королеву. А вбив він її тому, що вона робила йому перешкоди в залицяннях до другої жінки. Тепер Форос прямував до ціли, щоб задоволити своє бажання. Здавалося в цю хвилину, що він про ніщо інше не думав. Не замітивши Тарзана, він подавсь далі коридором.

Та як лише він пройшов біля Тарзана, цей поспішно кинувся тихцем за Форосом. Пройшовши кілька дверей, Форос зупинився коло одних і почав їх відкривати. Двері подались і в них зник Форос. Він не замикав за собою дверей, а лишив їх трохи відхиленими. Тарзан собі подався до дверей, щоб наздігнати Фороса.

Тарзан рухався так тихо, немов кіт. Він знаходився зараз за плечима Фороса, та цей його не бачив. Тепер оба вони стояли перед кімнатою, в якій в одному куті лежала звязана Ґонфаля, в в другому теж звязаний Вуд. Кімната була слабо освічена і в перший хвилині вони не завважили Тарзана. Але цей їх відразу пізнав.